

Hrabri novi svet: konferenca Izzivi jezika stroke v 21. stoletju

IGOR RIŽNAR

Univerza na Primorskem, Slovenija

V začetku februarja 2010 je bila v Ljubljani konferenca z naslovom Izzivi jezika stroke v 21. stoletju, ki jo je organiziralo Slovensko društvo učiteljev tujega strokovnega jezika. Med obravnavanimi temami je treba omeniti medkulturno sporazumevanje, snovanje učbeniških gradiv, kombinirano učenje/poučevanje tujih jezikov, vpliv bolonjske reforme na kakovost učenja/poučevanja jezikov. Poučevanje tujih strokovnih jezikov v slovenskem terciarnem šolstvu ima negotovo prihodnost kljub dejstvu, da se vsi zavedamo pomembnosti jezikovnega znanja. Medtem ko evropska jezikovna politika spodbuja večjezičnost in se zavzema za to, da bi vsak državljan Evropske unije poleg maternega znal vsaj dva tuja jezika, večina izkušenih učiteljev tujega jezika stroke bije plat zvona, opozarjajoč, da je treba nekaj storiti proti sedanji slovenski jezikovni politiki.

Key words: jezik stroke, angleščina kot tuji jezik, visoko šolstvo, poučevanje/učenje tujih jezikov

Petega in šestega februarja letos je Slovensko društvo učiteljev tujega strokovnega jezika na Fakulteti za upravo Univerze v Ljubljani izpeljalo konferenco na temo jezika stroke. Konferenca se je začela z okroglo mizo o vlogi tujih jezikov za slovensko gospodarstvo, nadaljevala s predstavitvami o vlogi poslovne korespondence v učbenikih, pogajanjih, o medkulturnem sporazumevanju, bolonjski prenovi in kakovosti, kombiniranem učenju/poučevanju tujih jezikov, snovanju učbeniških gradiv in še o čem. Ob koncu drugega dne pa je bila organizirana še druga okrogla miza, tokrat o raziskovanju tujega jezika stroke.

Vse, kar je zapisano zgoraj, so dejstva, vse, kar sledi, je izključno moje videnje prvega dne dogodka. In začel bom s tistim, kar mi bo najdlje ostalo v spominu. To je bil iskren odziv Mihaele Zavašnik Arčnik na pavšalno izrečeno pohvalo, ki se je nanašala na številnost tujejezičnih učbeniških gradiv, ki nastajajo v slovenskem visokem šolstvu. Kvantiteta, ki temelji na posnemanju (velikokrat celo na brezglavem napaberkovanju), še ne pomeni, da se dogaja kaj dobrega, je menila kolegica Zavašnikova, in – žal – ni doživela burnega aplavza navzočih. Sam ji na tem mestu glasno pritrjujem in se skoraj opravičujem, ker sem molčal, ter dodajam: še hujše, kakršno koli

slabo preišljeno snovanje gradiv vodi k utrjevanju prakse iz 70. let prejšnjega stoletja ali – v najboljšem primeru – k ohranjanju nespremenjenega stanja na področju poučevanja/učenja tujih jezikov stroke v slovenskem visokem šolstvu.

Kaj sem si še zapomnil in je vredno omembe na tem mestu? Da je v Sloveniji že skoraj 70 višjih strokovnih šol, od katerih jih večina ponuja tuji jezik stroke v takšni ali drugačni obliki, s takšnimi ali drugačnimi kadri. Da je bolonjska reforma prinesla v povprečju 30 odstotkov manj ur tujega jezika in da so kreditne točke v nekaterih primerih pomenile zmanjšanje števila kontaktnih ur s študenti s 120 na 40. Da so skupine vse večje, študenti pa vse pogosteje s slabšim jezikovnim znanjem. Da je nemščine vse manj. Skratka, da so Evropa in njeni anemični funkcionarji polni fraz o pomembnosti tujih jezikov (boljša zaposljivost študentov, večja konkurenčnost slovenskih in evropskih podjetij, bla bla bla), da pa je ur zmeraj manj, da po eni strani manj bogata podjetja za storitve (pogosto nekompetentnih) jezikovnih šol plačujejo mastne denarje, po drugi strani pa so bolj bogata podjetja prisiljena od svojih zaposlenih zahtevati, da se izven delovnega časa jezikovno izobražujejo, ker izobraževalne institucije niso opravile svojega dela tako, kot se spodobi. Če imajo sredstva, ustanovijo znotraj podjetja oddelek za jezikovno izobraževanje, saj – kot smo slišali iz ust kolegice iz prakse – ne zaupajo javnemu šolstvu in si ne morejo privoščiti togosti javnega izobraževanja. S tem šolstvom, sem pomislil, mora res biti nekaj narobe. A kaj? Kaj vse? No, narobe je gotovo dejstvo, da so osnovno, srednje in visoko šolstvo, vsaj kar zadeva tujejezično poučevanje, v Sloveniji tako strašno nepovezana! Narobe je tudi to, da se jezikovne težave, ki bi morale biti odpravljene v osnovni šoli, prenašajo v srednjo, s tistimi problemi, ki bi morali biti odpravljene v srednjih šolah (in nekaterimi, ki so ostali iz osnovnih šol), pa se še leta ukvarjamo na fakultetah in višjih strokovnih šolah. Narobe je to, da se v 20 letih ni veliko spremenilo. Še bolj narobe je to, da se v naslednjih desetih tudi ne bo. Nova bela knjiga ne bo revolucija, ne, ne, tiho in neopazno bo šla mimo nas in potem se bo zgodila nova bela knjiga.

Narobe je tudi to, da po podatkih, ki so bili predstavljeni, 14,5 odstotka visokih šol v svojem programu nima tujega jezika. Celo to, da je na 29 odstotkih visokih šol edini tuji jezik angleščina, zelo narobe pa je to, da 70 odstotkov vprašanih predavateljev meni, da je vpliv bolonjske reforme na tujejezično poučevanje negativen, in dejstvo, da učitelji tujih jezikov ne soodločamo dovolj aktivno pri pripravi učnih programov (beri: svoji usodi).

Pri učenju/poučevanju jezika stroke v slovenskem visokem šol-

stvu ne bodo mogoče omembe vredne spremembe, dokler: (a) Filozofska fakulteta in Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru ne vključijo v učni načrt za vse študente tujih jezikov obveznih predavanj iz jezika stroke, po možnosti pa tudi didaktičnih predmetov, ki bodo študente opremili z znanji, potrebnimi za ocenjevanje učbeniških gradiv ter nabora obveznih predmetov s področja korpusnega jezikoslovja; (b) na ravni univerz ne bodo zaostreni kriteriji za izvolitve kandidatov v naziv lektor/predavatelj tujega jezika (na primer zahtevana raziskovalna dejavnost na področju izvolitve, višja izobrazba od univerzitetne, primerno število let prakse), na ravni posameznih visokošolskih institucij, ki sprejemajo v službo učitelje tujega jezika stroke, pa bi morala pri izbiri kandidatov odločati kandidatova strokovnost, podkrepljena s strokovnimi članki, konferenčnimi prispevki in projektnim delom, ki se navezuje na področje izvolitve (jezik stroke!); in (c) bodo visokošolske institucije med seboj nepovezane in hermetično zaprte za izmenjavo idej in prenos dobre prakse poučevanja. V svoji izoliranosti si učitelji na posameznih visokošolskih institucijah lahko zelo po svoje predstavljajo poučevanje in učenje jezika stroke, svoje prakse pa jim ni treba utemeljevati ali je zagovarjati.

Brez korenitih sprememb na področju učenja/poučevanja jezika stroke v slovenskem visokem šolstvu se bodo predavatelji/lektorji še naprej, čeprav z najboljšimi nameni, v vsem, kar zadeva poučevanje jezika stroke v postsekundarnem šolstvu, odločali po občutku, klici po prepotrebni spremembah pa bodo prihajali le iz ust in izpod peres relativno redkih jezikovno in strokovno bolj ozaveščenih posameznikov. Kar je (do neke mere, če sem malce hudomušen) spodbudno, je dejstvo, da je teh posameznikov iz leta v leto več, vendar lahko le skupna volja ministrstva, univerz in fakultet, ki izobražujejo bodoče učitelje jezika stroke, pripeljejo do zaželenih sprememb v doglednem času. Inercijo starih pogledov na jezik stroke, ki pomaga ohranjati status quo, je treba nadomestiti z eklektičnimi in pragmatičnimi metodami pri poučevanju jezika stroke v terciarnem izobraževanju, metodami, s katerimi bo mogoče izrabiti široko paleto spoznanj, ki so se izoblikovale v relativno dolgi zgodovini proučevanja jezika stroke.

Seveda pa za takšne spremembe tako učitelji kot študenti potrebujemo fakultete, kjer bo vladala avtoriteta idej, ne pa ideja avtoritete, ki bo študente navajala na kritično razmišljanje, ne pa na faktografsko usvajanje dejstev. V neprestanem konstruktivnem dialogu moramo učitelji biti odprti, pri čemer moramo delovati po rigoroznih standardih, ki nas edini morejo pripeljati do odličnosti. Na vseh

področjih se moramo primerjati in meriti z merili, s katerimi meri učinkovitost in uspešnost poučevanja in raziskovanja mednarodna visokošolska skupnost. V tem duhu moramo poskrbeti za razširitev območja, s katerega bodo prihajali tako bodoči študenti kot tudi učitelji. Biti moramo globalno ozaveščeni in učiti naše študente tisto vrsto pismenosti (v materinščini ali tujem jeziku), ki jo spodbujajo moderna spoznanja na področju didaktike, psihologije in jezikoslovja, vede o možganih, obenem pa se moramo zavedati, da sta internet in uporaba informacijske tehnologije največja sprememba v načinu širjenja znanja. Naloga učiteljev jezika stroke na posrednješolski stopnji izobraževanja pa mora biti neprestana predanost vsem oblikam konstruktivnega dvoma.

Fakultete (pa tudi univerze) so po navadi mesta, kjer profesorji dvomijo o znanju svojih študentov, le najboljše so takšne, kjer študenti smejo podvomiti o resnicah, ki jih izrekajo njihovi profesorji. Poučevanje, ki temelji na starih institucijah in konceptih, kaj hitro postane psevdopoučevanje, ki se v svoji kratkovidnosti sklicuje in zanaša na intuicijo in impresionistične interpretacije, obenem pa zavestno ali nezavedno nasprotuje vsemu novemu. Učitelji jezika stroke v slovenskem visokem šolstvu, ki niso pripravljeni ali sposobni v svojo prakso poučevanja sprejeti novih spoznanj s področja svojega delovanja, se bodo znašli v sferi psevdopoučevanja, od katerega niti študenti niti širša skupnost ne bodo imeli nikakršnih koristi.

Ta zapis bi lahko imel tudi bolj črnogledi naslov, recimo Hrabri novi svet ali začetek konca jezikovnega izobraževanja na slovenskih nejezikovnih fakultetah v 21. stoletju. Kar je še posebno zaskrbljujoče, pa je dejstvo, da se je v meni takšen pogled oblikoval na podlagi izkušenj pri poučevanju jezika stroke v zadnjih nekaj letih. Letošnja konferenca SDUTSJ v Ljubljani je moje črnogledno prepričanje le še utrdila. Kot učitelj tujega jezika stroke sem nad tem, kako se dogodki na področju tujejezikovnega izobraževanja v slovenskem visokem šolstvu razvijajo, zgrožen, globoko razočaran, vse pogosteje tudi ogorčen.